

17. Jackson, H.E. Regulatory Intensity in the Regulation of Capital Markets: A Preliminary Comparison of Canadian and U.S. Approaches / H.E. Jackson // Research Study Commissioned by the Task Force to Modernize Securities Regulation in Canada. – 2006. – 56 p.

References

1. Barth, J.R., Caprio, G. and Levine, R. (2013), "Bank Regulation and Supervision in 180 Countries from 1999 to 2011", *Journal of Financial Economic Policy*, Emerald Group Publishing, Vol. 5 (2), pp. 111–219.
2. Fang, Y., Hasan I. and Marton, K. (2011), "Bank efficiency in transition economies: recent evidence from South-Eastern Europe", *Finland Research Discussion Papers*, no. 5, 43 p.
3. Naceur, S.M. and Kandil, M. (2009), "The Impact of Capital Requirements on Banks' Cost of Intermediation and Performance: The Case of Egypt", *Journal of Economics and Business*, Vol. 61, Issue 1, pp. 70–89.
4. Rezende, M. and Wu, J. (2014), "The Effects of Supervision on Bank Performance: Evidence from Discontinuous Examination Frequencies", available at : <http://ssrn.com/abstract=2135017>
5. Bouheni, F.B., Ameer, H. et al. (2014), "The Effects Of Regulation And Supervision On European Banking Profitability And Risk: A Panel Data Investigation", *The Journal of Applied Business Research*, no. 6, Vol. 30, pp. 1655–1670.
6. Wang, B. and Sun, T. (2013), "How Effective are Macroprudential Policies in China?", *IMF Working Paper*, Vol. 13 (75), 59 p.
7. Agur, I. and Demertzis, M. (2013), "Leaning Against the Wind" and the Timing of Monetary Policy", *IMF Working Paper*, Vol. 13 (86), 29 p.
8. Demirgüç-Kunt, A., Laeven, L. and Levine, R. (2003), "The Impact of Bank Regulations, Concentration, and Institutions on Bank Margins", *World Bank Policy Research Working paper*, no. 3030, 57 p.
9. Tovar, C.E., Garcia-Escribano, M. and Martin, M.V. (2012), "Credit Growth and the Effectiveness of Reserve Requirements and Other Macroprudential Instruments in Latin America", *IMF Working Paper*, Vol. 12 (142), 29 p.
10. Lim, C.H., Krznar, F., Lipinsky, Otani, A. and Wu, X. (2013), "The Macroprudential Framework: Policy Responsiveness and Institutional Arrangements", *IMF Working Paper*, Vol. 13 (166), 40 p.
11. Blotevogel, R. (2013), "Measuring and Mending Monetary Policy Effectiveness Under Capital Account Restrictions – Lessons from Mauritania", *IMF Working Paper*, Vol. 13 (77), 35 p.
12. Marcos, F., Santaló, J. and Graells, A.S. (2010), "Measuring Regulatory Intensity by the Spanish Regions (1978–2009)", *InDret*, Vol. 4, 39 p.
13. Marques, L. B., Correa, R. and Sapriza, H. (2013), "International Evidence on Government Support and Risk Taking in the Banking Sector", *IMF Working Paper*, Vol. 13 (94), 36 p.
14. Poghosyan, T. (2012), "Financial Intermediation Costs in Low-Income Countries: The Role of Regulatory, Institutional, and Macroeconomic Factors", *IMF Working Paper*, Vol. 12 (140), 35 p.
15. Economic Freedom of the World, Fraser Institute website, available at : <http://freetheworld.com>
16. Index of Economic Freedom, The Heritage Foundation website, available at <http://heritage.org>
17. Jackson, H.E. (2006), "Regulatory Intensity in the Regulation of Capital Markets: A Preliminary Comparison of Canadian and U.S. Approaches", *Research Study Commissioned by the Task Force to Modernize Securities Regulation in Canada*, 56 p.

УДК 336.71(045)

Лобачева І.Ф.,
к.пед.н., доцент кафедри фінансового контролю та аналізу
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Lobacheva I.F.,
cand.sc.(pedagogical), assistant professor of the
department of financial control and analysis
Vinnytsya Institute of Trade and Economics
of Kyiv National University of Trade and Economy

DIAGNOSTICS OF FINANCIAL BANKING INSTITUTIONS IN MODERN CONDITIONS

Постановка проблеми. Формування сучасної ринкової фінансово-кредитної системи вимагає від банківських установ підвищення ефективності своєї діяльності, конкурентоспроможності банківських інструментів та послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання й управління банківською діяльністю. У таких умовах значна роль відводиться фінансовому аналізу діяльності банку, за допомогою якого обґрунтовуються стратегія та тактика його розвитку, уточнюються плани та управлінські рішення, здійснюється контроль за їх

виконанням, виявляються фінансові резерви, оцінюються результати діяльності управлінського персоналу, окремих підрозділів і банку в цілому.

Регулярне проведення банком аналізу своєї діяльності дає змогу йому ефективно управляти активними й пасивними операціями для максимізації прибутку та забезпечення стабільного фінансового стану. Це особливо важливо в сучасних умовах, коли загострилося суперництво банків і небанківських фінансово-кредитних установ, які виконують різні операції щодо залучення вільних грошових ресурсів підприємств і населення. Такі установи успішно конкурують із банками, здійснюючи суто банківські операції, а також операції, які банки не мають права виконувати відповідно до законодавства (страхування, операції з нерухомістю та ін.).

Особливого значення своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану установ банку набуває сьогодні - під час бурхливого розвитку кризової ситуації як в економічній сфері, так і в банківській системі зокрема. Це пов'язано насамперед із нестабільністю законодавства, втратою довіри населення до держави і до банків. Саме тому, зберегти добрий фінансовий стан банку і забезпечити його ефективну діяльність є досить складно. Це вимагає особливих зусиль не лише з боку керівництва, а й кожного працівника. Зараз надійність і фінансова стійкість - основні фактори, які впливають на свідомість клієнта при виборі банку. Українські банки змушені працювати в умовах підвищеного ризику, тому вони частіше ніж їх закордонні колеги, бувають в кризових ситуаціях. Причому, більшість таких випадків пов'язана з неадекватною оцінкою банками власного фінансового стану, а також надійності та стійкості їх основних клієнтів і партнерів по бізнесу.

Отже, за допомогою аналізу фінансового стану банку можна виявити позитивні, чи негативні тенденції його діяльності, звернути увагу на слабкі місця та посилити розвиток ефективних напрямів роботи. Тож діагностика фінансового стану є потрібною як для керівництва банку, щоб знати результати своєї роботи, так і для клієнта чи партнера, щоб знати свого контрагента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми діагностики фінансового стану банківських установ та забезпечення їх конкурентоспроможності досліджували такі видатні вчені, як: В. Грушко [1], В. Крилова [5], О. Пернарівський [4], Ю. Серпенінова [3], А. Сомик [2] С. Лобозинська [6], О. Заруба [7], М. Ковбасюк [8] та ін.

В основному, вчені розглядають теоретичні та організаційні питання аналізу фінансового стану установ банку. Разом з тим, поки що немає єдиного систематичного підходу до аналізу банківської діяльності. Немає навіть сталої думки щодо змісту цієї діяльності. У цій ситуації особливої актуальності набувають дослідження фінансового стану банку. Конструктивна роль таких досліджень полягає у їх спрямуванні на розроблення цілісного підходу до оптимізації управління банком. Отже, з огляду на викладене, можемо без сумніву стверджувати про актуальність обраної теми дослідження на сучасному етапі розвитку економіки нашої держави.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в теоретичному та практичному обґрунтуванні методологічних аспектів діагностики фінансового стану банківських установ в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основу фінансової системи будь-якої країни складають окремі банки, тому, повна та достовірна інформація щодо їх стану є основним джерелом даних, які в першу чергу призначені для обґрунтування управлінських рішень на мікро- і макrorівнях, включаючи і рівень окремих регіонів, а також для активізації управлінської діяльності. В умовах економіки, що опирається на ринкові важелі регулювання, кожний банк потенційно представляє собою інвестиційний проект. Такий проект має бути ретельно обґрунтованим, при цьому необхідно проаналізувати його сильні та слабкі сторони, представити результат потенційним інвесторам, забезпечити його фінансування, а також ефективно управляти процесом його реалізації.

Фінансовий стан банку на різних рівнях агрегування є основним елементом фінансового менеджменту та аудиту. Практично всі користувачі фінансових звітів застосовують методи фінансового аналізу для прийняття рішень щодо оптимізації своїх інтересів. При цьому доцільним є як оцінка поточного фінансового стану банківських установ, так і розробка прогнозів на найближчу або більш віддалену перспективу, тобто отримання інформації про очікувані значення параметрів фінансового стану через певний час.

Під фінансовим станом розуміють сукупність показників, які відображають здатність (спроможність) установи банку розрахуватися за борговими зобов'язаннями. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, які необхідні для нормального функціонування банку, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю. Фінансовий стан визначає конкурентоспроможність банку, його імідж, потенціал у діловому співробітництві. Оскільки в умовах ринку банки несуть повну економічну відповідальність за результати своєї діяльності, за недопущення банкрутства, значно зростає роль і значення аналізу фінансового стану банківських установ, оцінки їх ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.

В об'єктивній оцінці фінансового стану зацікавлені всі користувачі бухгалтерської (фінансової) звітності, які в Міжнародних стандартах аудиту об'єднані в три основні групи:

- 1) особи, які безпосередньо займаються бізнесом у даному банку;

2) особи, які не працюють в банку, але мають пряму фінансову зацікавленість у даному бізнесі (наприклад, власники акцій);

3) особи, які мають непряму фінансову зацікавленість у даному бізнесі (податкові служби; фондові біржі, які займаються купівлею-продажем цінних паперів: органи, які контролюють ціни, експорт та імпорт, профспілки, преса та ін.) [1, с.110].

Діагностика фінансово-господарської діяльності банку починається з оцінки фінансового стану за даними балансу. Розпочинаючи аналіз стану банку, по-перше, слід звернути увагу на те, що для кожного окремого етапу проведення діагностики недоцільно розглядати показники за один період. Більш корисним буде вивчити порівняльні дані, що охоплюють два або більше періодів. Під час вивчення даних за кілька періодів можна знайти цінні моменти щодо їх росту та інші важливі чинники, які впливають на банківську діяльність.

Проаналізувавши структуру активів ВАТ «Ощадний банк України» у 2012-2013 рр., можна сказати, що значних змін не відбулося. Загальна вартість активів банку збільшилася на 4381032 тис. грн. або на 22,17%. Основною причиною цього стало збільшення таких статей активу: коштів в НБУ і готівкових коштів банку - на 912155 тис. грн. (54,92%); цінних паперів, що рефінансуються НБУ - на 98917 тис. грн. (4,88%); кредитів та заборгованості клієнтів - на 4027692 тис. грн. (48,37%); інших активів банку - на 83606 тис. грн. (48,37%);

Негативним моментом є зменшення за аналізований період вартості таких активів банку, як: кошти в інших банках - на 696871 тис. грн. (15,03%); цінні папери в портфелі банку на продаж - на 87726 тис. грн. (24,19%); цінні папери, що утримуються до погашення - на 461 тис. грн. (0,13%); довгострокові активи для продажу - на 6587 тис. грн. (100%).

Що стосується структури активів ВАТ «Ощадний банк України» у 2012-2013 рр., то найбільшу частку у їх загальній вартості займають кредити та заборгованість клієнтів. Так, даний показник становив 43,16% та 52,19% відповідно. На другому місці – кошти в інших банках, їх частка становить 24,03% (2012 р.) та 16,64% (2013 р.). Найменшою є частка довгострокових активів, призначених для продажу, а також нематеріальних активів.

Зобов'язання банку - це кошти клієнтів та інших банків, тимчасово залучені у вигляді кредитів і депозитів, та кредиторська заборгованість банку.

Негативним явищем на ВАТ «Ощадний банк України» є збільшення суми зобов'язань на 4201146 тис. грн. (24,58%) у 2013 р. порівняно з 2012 р. В основному, це відбулося за рахунок зростання коштів фізичних осіб (на 2217063 тис. грн.), а також вартості боргових цінних паперів, емітованих банком (на 262000 тис. грн.). Зменшилася у звітному році лише вартість ощадних сертифікатів, емітованих банком – на 162 тис. грн.

Велике значення для самостійності та незалежності банку має власний капітал. Для кредиторів та інвесторів бажана наявність значної частки власного капіталу, оскільки в цьому випадку менший фінансовий ризик і у них буде впевненість в поверненні своїх вкладень. Але на практиці ефективність використання позикового капіталу, як правило, вища, ніж власного. Від оптимальності співвідношення власного та позикового капіталу значною мірою залежить фінансовий стан банку.

Для оцінки структури джерел фінансових ресурсів використовують наступні показники: коефіцієнт фінансової стабільності, коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового ризику. Чим вищі рівні першого та другого показників і нижчі третього та четвертого, тим стійкіший фінансовий стан банку [2, с. 6-11]. Оптимальність співвідношення позикового та власного капіталу залежить від конкретних умов господарювання, фінансової політики, обертання капіталу.

За даними ВАТ «Ощадний банк України»: коефіцієнт фінансової стабільності у 2011 р. становив 0,18 %, у 2012 р. – 0,13 %, тобто у 2013 р. зменшився в 0,07 та 0,02 рази відповідно; коефіцієнт фінансової незалежності у 2013 р. зменшився порівняно з 2011 та 2012 рр. в 0,05 та 0,01 рази; коефіцієнт фінансової залежності навпаки збільшився в 0,05 та 0,01 рази у 2013 р. порівняно з 2011 та 2012 рр.; коефіцієнт фінансового ризику відповідно також збільшився на 3,48 та 1,18 рази.

Отже, за звітний рік коефіцієнти фінансової стабільності та фінансової незалежності зменшилися, а коефіцієнти фінансової залежності та фінансового ризику збільшилися, що свідчить про деяке погіршення ринкової стійкості ВАТ «Ощадний банк України» у 2013 р. в порівнянні з 2011 та 2012 рр.

Наступною, не менш важливою за фінансову стабільність, характеристикою діяльності банку є його ліквідність і платоспроможність. Платоспроможність банку свідчить про достатність власних коштів банку для забезпечення захисту інтересів його вкладників та інших його кредиторів. Цей показник визначається відношенням власних коштів (капіталу) банку до сумарних активів, зважених із застосуванням відповідних коефіцієнтів за ступенем ризику. Величина цього відношення свідчить про достатність чи недостатність капіталу банку для проведення ризикових активних операцій. Встановлено, що нормативне значення показника платоспроможності не повинно перевищувати 8%.

Вважається, що тільки за умови, коли активи банку переважають його залучені ресурси, кошти, що вивільняються з активних операцій будуть достатніми для своєчасного виконання зобов'язань перед його вкладниками та іншими власниками банківських ресурсів (за виключенням акціонерів).

В основі платоспроможності банку лежить його ліквідність. І платоспроможність, і ліквідність банку насамперед залежать від його капіталу. Різниця між банківськими активами та зобов'язаннями складає реальну величину капіталу банку. Цю різницю також називають «власним капіталом банку». Банк, у якого пасиви (зобов'язання) перевищують його активи, має негативну реальну величину капіталу і є фінансово нестійким [3, с.19-23].

Проте, на основі інформації про власний капітал того чи іншого банку не можна дати однозначної оцінки фінансової стійкості даного кредитного закладу. Це доводить виключну важливість показника платоспроможності банку. Якщо банк володіє величезним статутним фондом, але його значні ресурси вкладені в сумнівні операції, то надійність такого банку також сумнівна.

Для зміцнення своєї фінансової стійкості банки повинні систематично та реалістично визначати свої сумнівні активи й своєчасно забезпечувати необхідні мінімальні резерви для покриття можливих збитків. Один з найпоширеніших і добре апробованих методів оцінки розрахунку платоспроможності ґрунтується на співвідношенні капіталу і суми депозитів. Існує правило, що це співвідношення повинно бути більшим 2 %. Величина показника платоспроможності банку означає ту величину ризику, яку бере на себе капітал банку (іншу частину ризику «змушений» брати на себе залучений капітал кредиторів банку). Тому проблема платоспроможності - це також проблема міри покриття ризикових операцій банку його кредиторами.

Результати проведеного дослідження свідчать, що лише у 2011 р. показник платоспроможності ВАТ «Ощадний банк України» був у нормі і становив 2,83% (більше 2%). У 2012 та 2013 рр. спостерігається недостатність капіталу банку для проведення ризикових активних операцій.

Стосовно ліквідності відмітимо, що більшість науковців під ліквідністю банку розуміють його здатність виконувати зобов'язання перед власниками грошових засобів, що складають ресурси банку. Тобто терміном ліквідність позначають здатність банку виконувати зобов'язання по проведенню платежів клієнтів з їх поточних розрахункових рахунків, а також зобов'язання по збереженню й поверненню одержаних депозитів і кредитів.

На наш погляд, таке розуміння ліквідності не є повним. Воно охоплює лише одну складову ліквідності, зводить її до платоспроможності.

Для клієнтів банку важливо, щоб банк не лише забезпечував збереження їх вкладених коштів і своєчасне здійснення платежів, а й надавав їм кредити для безперебійного здійснення ними підприємницької діяльності. Тому повністю ліквідний банк може вважатися лише тоді, коли поряд з виконанням своїх боргових зобов'язань він спроможний надавати позики своїм клієнтам на їх вимогу і приймати до обліку (купувати) комерційні векселі.

Погіршення ліквідності банку виражається насамперед у втраті його здатності надавати кредити своїм клієнтам, а також здійснювати деякі інші операції по активах, що витікають з його зобов'язань грошового характеру. Ліквідність банку передбачає і певний рівень його надійності, тобто певний рівень здатності зберегти без втрат кошти, які довірені йому вкладниками [4, с.26-29].

Банк вважається ліквідним, якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання. Загалом банківська установа може бути ліквідною в більшій або меншій мірі, або взагалі може бути відсутня ліквідність. Для оцінки реального ступеня ліквідності спочатку необхідно здійснити аналіз ліквідності балансу. Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки з кожної групи активів і пасивів.

Результати проведеного дослідження свідчать, що ліквідність балансу ВАТ «Ощадний банк України» порушена. На початок і на кінець року найбільш строкові зобов'язання значно перевищували суму найбільш ліквідних активів. Тобто банк не є абсолютно ліквідним. Також активи, що важко реалізуються, перевищують суму постійних пасивів. Позитивним моментом є те, що швидко реалізовані активи та повільно реалізовані активи перевищують суму короткострокових пасивів, довгострокових пасивів відповідно як на початок, так і на кінець року, тобто по даних позиціях баланс підприємства є ліквідним.

При аналізі ліквідності банку використовують такі відносні показники: коефіцієнт абсолютної ліквідності - цей коефіцієнт є найбільш жорстким критерієм платоспроможності та ліквідності банку і показує, яку частину короткострокової заборгованості він може погасити в поточний момент або найближчим часом. Теоретично достатнім вважається, якщо цей коефіцієнт вище 20%. Це означає, що банк може в поточний момент погасити всі свої короткострокові борги і платоспроможність вважається нормальною. Коефіцієнт швидкої ліквідності допомагає оцінити можливість погашення банком короткострокових зобов'язань у випадку його критичного стану. Теоретичне найнижче значення показника 40%. Узагальнюючим показником ліквідності є коефіцієнт поточної ліквідності. Він вимірює загальну ліквідність і показує, якою мірою поточні зобов'язання забезпечуються поточними активами, тобто скільки грошових одиниць поточних активів припадає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань. Теоретичне значення цього показника 50% [5, с.24-29]. Орієнтовне значення показника може встановлювати і банк, виходячи з конкретних умов господарювання та залежно від

щоденної потреби банку у вільних грошових ресурсах. Якщо цей показник дуже високий, то це може бути пов'язано із надлишковими основними засобами, невиправданим зростанням дебіторської заборгованості, тобто із уповільненням обертання капіталу. Постійне зниження коефіцієнта означає зростаючий ризик неплатоспроможності.

Якщо при аналізі таких коефіцієнтів виявлені відхилення від рекомендованих значень, то необхідно з'ясувати причини цього.

Узагальнюючи даний етап дослідження щодо аналізу показників фінансової стійкості та платоспроможності ВАТ «Ощадний банк України», слід відмітити, що досліджуваний банк забезпечував за проаналізований період високий фактичний понаднормативний рівень коефіцієнтів абсолютної ліквідності (відповідно 0,52% на 01.01.2013 р. і 0,43% на 01.01.2014 р. при нормі НБУ не менше 0,2%) і це забезпечувало здатність банку на погашення будь-яких зобов'язань і боргів перед клієнтами.

Як показує коефіцієнт загальної ліквідності, спроможність банку погашати зовнішні зобов'язання по залучених і позикових коштах високоліквідними активами та шляхом продажу нерухомості (майно і незавершені капітальні вкладення) залишається високою. Він дещо скоротився з 1,08% до 0,5%, але цей рівень є високим.

Висновки з проведеного дослідження. Виходячи з результатів дослідження, приходимо до висновку, що для збереження доброго фінансового стану банку необхідно проводити діагностику його діяльності. Розрахована та розглянута система показників ВАТ «Ощадний банк України» показала, що він витримав в 2011-2013 рр. нормативні вимоги НБУ щодо ліквідності та забезпечував активами свою здатність погашати будь-які вимоги по своїх зобов'язаннях перед клієнтами, що розмістили свої гроші в цьому банку на поточних, вкладних, депозитних рахунках, а також перед кредиторами та акціонерами.

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо запропонувати керівництву ВАТ «Ощадний банк України» проводити дії, спрямовані на зменшення запасів і затрат, поповнення власних обігових коштів та прискорення обертання капіталу в поточних активах, які сприятимуть покращенню показників його фінансової стійкості і ліквідності та призведуть до покращення його фінансового стану. Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук найбільш оптимальних шляхів діагностики фінансового стану банківських установ.

Література

1. Грушко В.І. Система банківського менеджменту: навч. посіб. / В.І. Грушко. – К.: ІНКOS, 2010. – 480 с.
2. Сомик А. Ліквідність банківської системи: зарубіжний досвід управління / А. Сомик, О. Довбенко // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 12. – С. 6-11.
3. Серпенінова Ю.С. Оцінка факторів стану ліквідності банків України / Ю.С. Серпенінова // Економіка, фінанси, право. – 2012. – № 2. – С. 19-23.
4. Пернарівський О. Аналіз та оцінка ризику ліквідності банку / О. Пернарівський // Вісник Національного банку України. – 2011. – №10. – С. 26-29.
5. Крилова В. Складові процесу управління ліквідністю банку / В. Крилова // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 6. – С. 24-29.
6. Лобозинська С.М. Облік і аудит у банку : навч. посіб. / С.М. Лобозинська. – К.: Знання, 2007. – 630 с.
7. Заруба О.Д. Банківський менеджмент та аудит / О.Д. Заруба. – К.: Лібра, 2006.– 224 с.
8. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств : навч. посіб. / М.Р. Ковбасюк. – К.: Скарби, 2007. – 336 с.

References

1. Hrushko, V.I. (2010), *Systema bankivskoho menedzhmentu* [The system of banking management], tutorial, INKOS, Kyiv, Ukraine, 480 p.
2. Somik, A. and Dovbenko, A. (2011), "The liquidity of the banking system: international management experience", *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 12, pp. 6-11.
3. Serpeninova, Yu.S. (2012), "Evaluation of the liquidity factors of banks of Ukraine", *Ekonomika, finansy, pravo*. no. 2, pp. 19-23.
4. Pernarivskiy, O. (2011), "Analysis and risk assessment of bank liquidity", *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no.10, pp. 26-29.
5. Krylova, V. (2010), "Components of bank liquidity management", *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 6, pp. 24-29.
6. Lobozyńska, L.M. (2007), *Oblik i audyt u banku* [Accounting and auditing in the bank], tutorial, Knowledge, Kyiv, Ukraine, 630 p.
7. Zaruba, O.D. (2006), *Bankivskiy menedzhment ta audyt* [Bank management and audit], Libra, Kyiv, Ukraine, 224 p.
8. Kovbasiuk, M.R. (2007), *Ekonomichnyi analiz diialnosti komertsiiynkh bankiv i pidpriemstv* [Economic analysis of activities commercial banks and enterprises], tutorial, Skarby, Kyiv, Ukraine, 336 p.